

A MÁV SZAKKÖNYVTÁRÁNAK EREDMÉNYEI ÉS
FELADATAI A FILMOKTATÁS TERÜLETÉN.

A KPM.I. Vasuti Főosztálya a filmoktatási feladatok ellátására 1950-ben megszervezte a keskenyfilmvetítő csoportokat.

Minden igazgatóság területén egy keskenyfilmgéppel felszerelt, két főből álló vetítőcsoport havi ütemterv alapján felkeresi a különböző főnökségeket. A nagyobb szolgálati helyeken havonként több vetítésre is sor kerül, hogy a forduló szolgálatot teljesítő dolgozók minden csoportja részt vehessen a filmoktatáson.

Általában az egyes szolgálati helyeken a szakmai profilnak megfelelő oktatófilm kerül bemutatásra. A szakoktató filmen kívül kíséző műsorként egy általános ismeretterjesztő vagy nevelő hatású filmet is vetítenek.

Minden igazgatóság részletes jelentést küld havonként a területén megtartott filmbemutatókról a Vasuti Főosztály Oktatási Osztálya részére. Ebben a jelentésben részletes statisztikai adatokat közölnek a filmbemutatókon résztvevő dolgozók létszámáról. Az elhangzott észrevételekről, a film eredményes voltáról, esetleges hiányosságairól is beszámolnak.

Sok észrevétel és javaslat érkezik a bemutatott filmekről az oktatási értekezletek anyagában is, és ezek a javaslatok nagy segítséget adnak a filmgyártási tervek összeállításához.

A filmgyártási tervek kidolgozása rendkívül alapos előkészítő munkát igényel, mert a vasuti szolgálati ágak területe nagyon szerteágazó, és biztosítani kell minden vasutüzemi szakszolgálati ág részére a megfelelő oktatófilmet.

Éppen ezért a tervek kidolgozásában résztvesz minden szolgálati ág, és kölcsönösen megtárgyalják a filesítendő témákat az esetlegse átfedések elkerülése céljából.

Az ezzel kapcsolatos koordináló feladatok az Oktatási osztály szakkönyvtárának hatáskörébe tartoznak. A megtárgyalt tématervek alapján történik a gyártási sorrend megállapítása.

A vasuti oktatófilmek gyártását eleinte a filmgyárak végezték, de később a közlekedési tárca önálló filmgyártó részleget szervezett.

Évenként átlagosan hat-hét, harminc perces, szpikerszöveges zenésfilmmel gyarapodik a Vasuti Főosztály filmkészlete. A Közlekedési filmcsoport által gyártott filmek 35 mm-es normál anyagra készülnek. A sokszorosított kópiákat redukálják, mert a vetítőcsoportok 16 mm széles filmek bemutatására alkalmas gépekkel rendelkeznek. A keskenygepek szállítása egyszerűbben bonyolítható le és a vasutüzem nagy kiterjedésű területén ez a megoldás látszik a legcélszerűbbnek, és a gyakorlatban a legjobban megvalósíthatónak.

Az oktatófilmek jelentősége nemcsak a szemléltető oktatás szempontjából számottevő. Nem lehet elhanyagolni dokumentációs fontosságukat sem, mert a megfilmesített témák még a könyv feldolgozásnál is hivebben őrzik meg az üzem műszaki fejlődésének történetét. Ha az egyes évek filmgyártási terveit ebből a szempontból is összehangoltan készítik, néhány év alatt rendkívül szerteágazó, sokszor a legérdekesebb, apró részletproblémákat is feldolgozó, az üzem különböző szakágazatainak egymáshoz való kapcsolódását is bemutató képanyag áll a könyvtárak rendelkezésére, mely számtalan vonatkozásban hasznosítható.

Az eddig elkészült vasuti szakoktató filmek nagyon változatos szakanyagot dolgoztak fel.

Nyilvánvaló az is, hogy a megfilmesített témák számának növekedése egyre inkább megköveteli a filmgyártási tervek körültekintő összeállítását, az esetleges átfedések vagy ismétlődő felvételek elkerülése céljából.

A Vasuti Főosztály első oktatófilmjei közül a legjobban sikerültek közé tartozik a "Pályaőri szolgálat". A vonalbejáró pályaőr feladatkörét mutatja be. Szép tájfelvételek segítik elő a filmhatás érvényesülését, és a hegyek között kanyargó acélsinpárt ellenőrző, szolgálatát lelkiismeretesen ellátó pályaőr munkáját bemutató oktatófilm még a nem vasutas nézők figyelmét is leköti. A kísérő zene és a változatos filmtechnikai megoldások biztosítják, hogy az oktatásban résztvevők a vetítés során egy pillanatra sem veszítenek érdeklődésükből.

Érdekes filmmegoldással készült a "Kocsiforduló" című film. Párhuzamosan mutatja be a feladatukat pontosan végző állomások munkáját a pontatlan, hanyag szolgálatot teljesítőkkal. Az eredmény logikusan következik: a gondos munka következtében az egyik vonat már rég célhoz ér, amikor a másik még a felénél sem tart balesetekkel tarkított útjának.

Készült film a téli szolgálat nehéz körülményeiről is, amikor a vasutas dolgozóknak nemcsak a forgalom biztonságára kell ügyelniük fokozottabb mértékben, hanem meg kell küzdeniük az időjárási viszontagságokkal, az erős hófuvással, és a pályát eltorlaszoló hatalmas hóakadályokkal is.

"A gőzmozdony üzemben" című film elkiséri hosszú útján a mozdonyt, bemutatja a mozdonyvezető és fűtő felelősségteljes munkáját, felhívja a figyelmet az apró részletmunkák pontos elvégzésének fontosságára.

A felsorolt oktatófilmek közös jellemzője a teljes szakszerűségekre való törekvés a szpikerszöveg magyarázata alapján. 1957 évtől kezdődően a vasutas szakoktató filmek gyártásánál újszerűséget jelentett a drámai elemek fokozottabb mértékben való alkalmazása.

Igy készült a "Fékpróba" című vontatási film, melynél a különböző mulasztásokból eredő súlyos baleseti következmények élethű ábrázolásával a figyelmet teljesen lekötő, rendkívüli hatást sikerült elérni.

Ez a megoldási mód természetesen nem jelenti a szakanyag háttérbe szorítását vagy kevésbé részletes bemutatását. Csupán életteljesebbé varázsolja a "száraz" szakmai anyagot és pedagógiai módszerességgel biztosítja az oktatás sikerét.

1957-ben elkészült az első színes, vasutas dokumentum film is: "A mosoly vonata". Ez a 18 perces film a Széchenyi hegyi Uttörővasut létesítésének tizéves évfordulója alkalmából örökíti meg a kis uttörő vasutas pajtások életét, és bemutatja, a felejtethetetlenül szép vasuti pályát, annak modern berendezéseit a nézőközönségnek. A filmet a filmszínházak is vetítik.

Az eddigi tapasztalatok alapján az 1958 évi vasutas oktatófilmek gyártásánál egyre jobban előtérbe kerülnek az említett megoldási módok, és az érdekes, a figyelmet teljes mértékben lekötő, tanulságos oktatófilmek előtt rendkívül nagy fejlődési lehetőségek tárulnak fel.

1958-ban az "Óvd az árut" címmel gyártás alatt álló filmben humoros fordulatok segítségével kerül feldolgozásra a téma,

az áruszállításnál követendő eljárás bemutatása. Ennél a filmnél tehát a humoros megoldások igyekeznek változatossá és érdekessé tenni a szakanyagot.

A filmkópiákat a vasutüzem területén az oktatási osztály szakkönyvtára osztja szét. Minden filmet könyvtári egységment, külön szakcsoportban, tart a könyvtár nyilván. A filmek címe könyvtári katalógusban szerepel.

A könyvtár filmanyagát a különböző vasuti szolgálati ágakon kívül elsősorban a tanintézetek veszik igénybe. Gyakran előfordul, hogy filmgyárak játékfilmek vasutüzemi vonatkozású képanyagának kiegészítése céljából is kölcsönkérik a filmeket.

A filmoktatás továbbfejlesztése céljából a Vasuti Főosztály a következő intézkedéseket tervezi :

A nagyobb szolgálati helyeken önálló vetítőberendezések rendszeresítésével biztosítják az állandó filmoktatási lehetőségeket, és ezeket a gócponti vetítő-helyeket külön kópia anyaggal látják el.

Igy a mozgó vetítő csoportok több időt tölthetnek a mellékvonalakon, illetőleg a kisebb létszámú szolgálati helyeken.

A filmoktatás rendelkezésére jelenleg 25-30 kópia áll. Az oktatás sürítéséhez szükséges anyag növelése céljából a jövőben számos rövid film gyártására kerül sor. A hosszabb oktatófilmek előállításához ugyais sok idő, néha 5-6 hónap szükséges, és időt vesz igénybe a normál filmek keskenyítése, illetőleg a kópiák sokszorosítása is. Nyilvánvaló tehát, hogy a filmek gyártása csak lassabb ütemben valósítható meg, és így vetítés céljaira ezekből évente csak kevés biztosítható. A rövid, egyes munkafolyamatokat bemutató filmek ezzel szemben aránylag rövidebb idő alatt sokkal nagyobb mennyiségben gyárthatók, és ezeknél a hangosítás is mellőzhető. A szöveget felírtos megoldással lehet alkalmazni.

A perspektivikus fejlesztési tervben szerepel egy filmoktató kocsis rendszeresítése is, mely állandóan járná a vonalakat, és a különböző állomásokon vetítést tartana.

A mozgó vetítőkocsi ezenkívül még a menetrendszerint közlekedő vonatokon az utazóközönség részére is tartana filmbemutatókat, és erre a célra játékfilmekkel is el lenne látva.

Az utóbbi időben a filmoktatás iránt egyre nagyobb érdeklődés nyilvánult meg, és ennek a ténynek nemzetközi vonatkozásban is fontos eredményei vannak.

1958. márciusában a Német Demokratikus Köztársaság területén, Gotha városában a szocialista országok vasutigazgatóságai értekezletet tartottak, és fontos határozatokat hoztak a filmoktatás továbbfejlesztése érdekében.

Megállapodás jött létre, hogy az egyes országok által gyártott vasúti oktatófilmek rendszeres cseréjével elősegítik a különböző vasutigazgatóságok rendelkezésére álló filmmennyiség növelését.

A csere szervezett lebonyolítása érdekében évenként megjelenik az oktatófilmek katalógusa, amely a gyártott filmek pontos adatait és rövid tartalmát ismerteti. A filmcsere ingyenesen, filmet-filmért alapon történik. A filmcserének rendkívül nagy a jelentősége, mert nemcsak a filmkészlet növekedését biztosítja, hanem lehetővé teszi, hogy az egyes vasutigazgatóságok figyelemmel kísérjék kölcsönösen vasútiüzemi technikai újításait, technológiai létesítményeiket, azonkívül filmtechnikai fejlődésüket, pedagógiai módszereiket.

A gothai filmértekezlet elhatározta azt is, hogy a több vasutigazgatóságot érintő filmtémák közösen kerülnek feldolgozásra.

A közös vasúti oktatófilmek színes kópia formájában kerülnek megvalósításra.

A közösen gyártott filmeknek a jelentősége különösen nagy. A szocializmust építő országok kölcsönösen támogatják egymást, kicserélik tapasztalataikat, munkamódszereiket és ezáltal nagymértékben meggyorsítják a technika fejlődését. Az azonos munkafolyamatok különböző módszerekkel történő megvalósítása egy közös filmben kitűnő alkalmat nyújt a munkamódszerek összehasonlítására és a technológiai problémák széleskörű megvitatására.

A film képanyagának elkészítése után a gyártásban közreműködő minden ország saját nyelvén készíti el a szpikerszöveget.

A szocializmust építő országok minden évben megtartják közös filmértekezletüket, és ebből az alkalomból nemcsak filmbemutatók rendezésére kerül sor, hanem kiállítást is szerveznek vasúti oktató és szemléltető eszközökből.

Az oktatófilmek és egyéb szemléltető eszközök fejlődése igen nagy segítséget nyújt bármely szakterület oktató munkája számára, éppen ezért fontos feladatot jelent az ezzel a kérdéssel való elmélyült foglalkozás.

A filmtechnika rendkívül gyorsan fejlődik, és eredményeit az oktatásban okvetlenül hasznosítani kell. A szélesvásznú vetítés lehetőségei, a színes technika fokozott mértékben való alkalmazása nagyon változatossá és érdekfeszítővé teszi az oktatott szakmai anyagot.

Nem szabad elhanyagolni ezenkívül a témák eseményessé tételét sem, mert az irodalmi eszközökkel élettélivé tett tudományos mondanivaló a pedagógiai tapasztalatok szerint sokkal mélyebben rögződik a hallgatóságban, és alaposabb tudást eredményez.

A szakkönyvtár hálózat új feladatai közé tartozik, hogy könyvállományán kívül törődjék oktatófilm anyagának fejlesztésével, kísérje figyelemmel a filmoktatás eredményeit, és válassza ki azokat a témákat, melyek legalkalmasabbak a filmesítésre.

A filmoktatás előnyei a jól elsajátított ismeretek segítségével eredményesen elvégzett munka gyümölcseiben jelentkeznek.

Udvarhelyi Dénes

- x - x - x -